ИНВЕСТ ЦЕНТЪР БГ
9700 Шумен, ул."Съединение" №109, ет.4, тел.: 0898 674 512

ДОКЛАД

ЗА МЕЖДИННА ОЦЕНКА
НА ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ
НА ОБЩИНА ВЪРБИЦА 2014-2020 Г.

ЯНУАРИ 2018 Г.

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ 3

ВЪВЕДЕНИЕ 5

МЕТОДИКА 6

МЕЖДИННА ОЦЕНКА

I. АКТУАЛЕН АНАЛИЗ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА.....8

II. ОЦЕНКА НА ПЪРВОНАЧАЛНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО...27

III. ОЦЕНКА НА СТЕПЕНТА НА ПОСТИГАНЕ НА СЪОТВЕТНИТЕ ЦЕЛИ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ 41

IV. ОЦЕНКА ЕФЕКТИВНОСТТА И ЕФИКАСНОСТТА НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ РЕСУРСИ 47

V. ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА ОРГАНИЗАЦИЯТА ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО И МОНИТОРИНГА НА ОПР 53

ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ 55

ПРЕПОРЪКИ 57

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ГРАФИКИТЕ, ФИГУРИТЕ 58

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АЗ – Агенция по заетостта

ВЕИ – възобновяеми енергийни източници

ГД ГРАО - Главна дирекция „Гражданска регистрация и административно обслужване“

ДМА – дълготрайни материални активи

ДБТ – Дирекция „Бюро по труда”

ЕЗФРСР - Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони

ЕО – екологична оценка

ЕС – Европейски съюз

ЕСИФ - Европейски структурни и инвестиционни фондове

ЕСФ – Европейски социален фонд

ЕФРР – Европейски фонд за регионално развитие

ЗООС – Закон за опазване на околната среда

ЗРР – Закон за регионалното развитие

ЗТ – защитени територии

ИАОС – Изпълнителна агенция по околна среда

ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение на средствата от Структурните инструменти на Европейския съюз

МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството

МО – Междинна оценка

МОСВ – Министерство на околната среда и водите

МСП – малки и средни предприятия

НИРД – научно-изследователска и развойна дейност

НПО – неправителствени организации

НПР – Национална програма за развитие

НСИ – Национален статистически институт

НСОРБ – Национално сдружение на общините в Република България

НСРР – Национална стратегия за регионално развитие

NUTS – обща класификация на териториалните единици за статистически цели, прилагана от ЕВРОСТАТ за регионите в Европейския съюз

ОДЗ – Областна дирекция „Земеделие”

ОП – Оперативна/и програма/и

ОПАК – Оперативна програма „Административен капацитет”

ОПДУ – Оперативна програма „Добро управление”

ОПОС – Оперативна програма „Околна среда”

ОСИ - Отдел „Статистически изследвания“

ОСР – Областна стратегия за равитие

ОСП – Обща селскостопанска политика

ОПИК – Оперативна програма „Конкурентоспособност и иновации”

ОПНОИР – Оперативна програма ”Наука и образование за интелигентен растеж”

ОПР – Общински планове за развитие

ОПИК – Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност”

ОПРР – Оперативна програма „Регионално развитие”/„Региони в растеж”

ОПРСР – Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”

ОПРЧР – Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”

ОУ – основно училище

ОУП – общ/и устройствен/и план/ове

ПМДР – Програма за морско дело и рибарство

ППЗРР – Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие

ПРСР – Програма за развитие на селските райони

ПСПВ – пречиствателна станция за питейни води

ПСОВ - пречиствателна станции за отпадъчни води

ПЧИ – преки чужди инвестиции

ПЧП – публично-частно парньорство

ПУДООС – предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда

РБ – Република България / Републикански бюджет

РЗИ – Регионален център по здравеопазване

РПРСИР – Регионален план за развитие на Североизточен район 2014-2020

РИОСВ - Регионална инспекция по околната среда и водите

РСЗ – Регионална служба по заетостта

РПР – Регионален план за развитие

СИР – Североизточен район

ТГС – трансгранично сътрудничество

ДГ – детска градина

ВЪВЕДЕНИЕ

Този доклад представя резултатите от междинната оценка (МО) на изпълнението на Общинския план за развитие (ОПР) на община Върбица 2014-2020 г. за първите три години от периода на неговото действие. Междинната оценка е изготвена в изпълнение на нормативните изисквания на Закона за регионалното развитие (ЗРР - чл.33, ал.1 и чл.36, ал.1) и Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие (ППЗРР).

Общинският план за развитие на община Върбица за периода 2014–2020 г. е средносрочен планов документ, съобразен с националната политика за регионално развитие и бюджетните планове на Европейския съюз. Той е основополагащ, стратегически, динамичен документ и важен инструмент при формирането и провеждането на устойчиво и балансирано местно развитие в посочената територия. Документът очертава средносрочната перспектива за икономическо, социално, инфраструктурно и екологично развитие на общината.

Планът е приет от Общински съвет – Върбица с Решение №1 по Протокол №7 от 30.10.2013 г., на основание чл.21, ал.1, т.12 от ЗМСМА във връзка с чл.13, ал.3 от Закона за регионалното развитие и чл.37, ал.1 от Правилника за неговото прилагане.

Целта на настоящата междинната оценка е да осигури независима и актуална информация за постигнатите резултати от изпълнението на Общинския план за развитие на община Върбица за първите три години от неговото прилагане 2014-2016 г. Оценката следва да направи необходимите изводи и препоръки за подобряване на управлението и координацията по изпълнение на заложените цели и при необходимост за актуализиране на документа за оставащия период на неговото действие до 2020 г.

За постигането на тези цели са изпълнени следните задачи:

- Изследване на промените във вътрешната и външната среда в контекста на ОПР;
- Актуален преглед на изпълнението на плана, съответствие и приложимост на заложените цели и приоритети;
- Изводи и препоръки за актуализация и максимизиране на въздействието на ОПР.

Основните критерии, които са използвани при междинната оценка са критериите за приложимост, обоснованост, ефективност, ефикасност, въздействие и устойчивост.

МЕТОДИКА

При извършване на междинната оценка са използвани нормативните изисквания на ЗРР, ППЗРР и Методическите указания на МРРБ за актуализация на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие – 2009 г. Избраната методика е насочена към постигане на обективност на оценката относно първоначалните резултати от изпълнението на ОПР, стратегията и мерките за координация на документа през първите три години от неговото прилагане. Междинната оценка включва анализ и оценка на изпълнението на целите и приоритетите, релевантността на ОПР и капацитета за координация на отговорните за неговото прилагане органи. Направени са съответните изводи, обобщения и препоръки за разработването и подобряване на работата по изпълнение на плановия документ за оставащия период на неговото действие до 2020 г.

I. ЕТАПИ НА МО - Оценката на стратегията за развитие на община Върбица премина последователно през следните етапи:

- **ПРОУЧВАНЕ:** На този етап бе създадена организацията за провеждане на междинната оценка. Проучени бяха основните планови и стратегически документи – Общински план за развитие (ОПР) на община Върбица 2014-2020 г., Областната стратегия за развитие на област Шумен 2014-2020 г., Регионален план за развитие на Североизточен район 2014-2020 г. Беше събрана базова информация и статистически данни за нуждите на анализа и оценката от Общинска администрация – Върбица, Отдел „Статистически изследвания“ (ОСИ) – Шумен, ДБТ – гр. Велики Преслав, филиал гр. Върбиа, ОСЗ – Върбица, ОДЗ – Шумен, ДФЗ – Шумен, ДГС – Върбица, ИСУН и други източници.

За целите на проучването бяха използвани справки, информация в Интернет и консултации с Общинска администрация - Върбица.

- **АНАЛИЗ И ОЦЕНКА**: На този етап бе извършено обобщаване, анализ и оценка на събраните данни, факти и информация. Изготвена беше междинната оценка на ОПР, резултатите от която са описани в настоящия доклад. Извършен е подробен анализ и оценка на промените в социално-икономическото развитие на общината, изпълнението на целите и приоритетите на ОПР и капацитета за координация на отговорните за неговото прилагане органи. Направени са съответните изводи, обобщения и препоръки за подобряване на работата по изпълнение на ОПР за периода до края на неговото действие (2020 г.).

- **СЪГЛАСУВАНЕ И ПРИКЛЮЧВАНЕ:** Това е заключителния етап, свързан със съгласуване на Доклада от междинната оценка и направените констатации с Общинска администрация – Върбица. Направените допълнения, коментари и забележки от страна на администрацията са взети под внимание и са включени в доклада за междинната оценка.

II. МЕТОДОЛОГИЯ

За изготвяне на междинната оценка са използвани следните методи:

• Наблюдение – пряк метод за събиране на данни и информация;

• Проучване - проучване на документи, информация и данни от различни източници;

• Описание – описват се факти, данни, резултати, констатации, препоръки и изводи;

• Анализ и синтез – анализира се базовата входяща информация и данни и се обобщават резултатите за нивото на изпълнение на ОПР;

• Оценка – оценява се степента на изпълнение, степента на постигане на заложените цели, ефективност и ефикасност на използваните ресурси и други;

• Сравнение – сравняват се данни, факти, показатели и резултати. На база на сравнението се правят изводи и препоръки;

• Работа в екип – съгласуваност, разпределение на задачите и пълен синхрон в действията на екипа за изготвяне на междинната оценка за изпълнение на ОПР;

• Индексен метод - изравняване равнището на даден показател, заложен в ОПР към неговото равнище в минал период или време, прието за база;

• Графичен метод – за изобразяване на данни, факти, тенденции чрез геометрически изображения на функционална зависимост с помощта на линии на равнината.

III. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

За междинната оценка са използвани следните източници на данни и информация:

1. Общински план за развитие на община Върбица 2014-2020 г.;

2. Областна стратегия за развитие на област Шумен 2014-2020 г.;

3. Регионален план за развитие на Североизточен район 2014-2020 г.;

4. Официални данни от Отдел „Статистически изследвания“ - Шумен, Дирекция „Бюро по труда“ – гр. Велики Преслав, филиал гр. Върбица, ОСЗ – Върбица, ОДЗ – Шумен, ДФЗ – Шумен, ДГС - Върбица и др.

5. Справки, доклади и отчети на Община Върбица;

6. ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България;

7. Методическите указания на МРРБ за актуализация на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие – 2009 г.

8. Интернет страници и портали: Община Върбица, ИСУН, НСИ, ГРАО, АЗ, ОПОС, ОПДУ, ОПРР, ОПРЧР, ОПИК, ПРСР, ПУДООС и други.

МЕЖДИННА ОЦЕНКА

I. АКТУАЛЕН АНАЛИЗ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА

Фиг. 1: Карта на област Шумен

Община Върбица е разположена в Североизточна България, в югозападните части на област Шумен. Географското ѝ положение е на раздела между Северна и Южна България и попада в Старопланинската област, Предбалкана и Герловския район.

Релефът на общината е равнинен, ниско и средно планински, като територията ѝ попада в пределите на Източния Предбалкан и Източната Стара планина, в Котленско-камчийския район в близост до река Камчия и язовир „Тича". Територията на общината е 457,72 кв.км. и заема 13.5% от територията на област Шумен и 3.13% от територията на Североизточен район (СИР, NUTS 2).

Във Върбица е най-високата точка на област Шумен – 876 м. надморска височина, намира се в резервата „Моминград". Средната надморска височина на общината е 400 м.

На североизток община Върбица граничи с община Велики Преслав, на изток с община Смядово, на югоизток с община Сунгурларе, област Бургас, а на югозапад с община Котел, област Сливен. От запад и северозапад граничи съответно с общините Омуртаг и Търговище.

Таблица 1: Разстояния в километри от гр. Върбица до някои големи градове в България

Шумен	Варна	Бургас	Русе	Пловдив	София
54	141	136	144	263	329

Източник: www.bgmaps.com

Административния център гр. Върбица е разположен на 54 км от областния град Шумен, на 141 км от голямото морско пристанище и летище – Варна, на 144 км от пристанището на Дунав – Русе и на 329 км от столицата на България - София.

Селищната мрежа на общината включва 16 населени места - град Върбица и селата: Божурово, Бяла река, Иваново, Конево, Крайгорци, Кьолмен, Ловец, Маломир, Менгишево, Методиево, Нова Бяла река, Станянци, Сушина, Тушовица и Черноково.

Община Върбица е една от 10-те общини в област Шумен. Тя е на второ място по територия и на пето място по население сред общините в областта.

Таблица 2: Основни данни за община Върбица и останалите общини в област Шумен към 31.12.2016 г.

Район, област, община	Територия кв. км	Население брой 31.12.2016 г.	Гъстота на населението за 2016 г. (души на кв.км.)	Населени места (брой)	Градове (брой)	Села (брой)
България	**110372**	**7101859**	**64**	**5259**	**257**	**5002**
Североизточен район	***14645***	***939262***	***64***	***719***	***30***	***689***
Област Шумен	**3393**	**174476**	**51**	**151**	**8**	**143**
Велики Преслав	275	12575	46	12	1	11
Венец	209	7084	34	13	-	13
Върбица	**458**	**10382**	**23**	**16**	**1**	**15**
Каолиново	294	12551	43	16	1	15
Каспичан	275	7550	27	9	2	7
Никола Козлево	265	6135	23	11	-	11
Нови пазар	318	16405	52	16	1	15
Смядово	355	6186	17	10	1	9
Хитрино	288	6516	23	21	-	21
Шумен	657	89092	136	27	1	26

Източник: Национален статистически институт

В община Върбица към 31.12.2016 г. живеят 10 382 души или около 6% от населението на област Шумен (174 476 души) и едва 1,11% от населението на СИР (939 262 души). Средната гъстота на населението в община Върбица (23 души на кв. км.) е много по-ниска от средните стойности за област Шумен (51), за СИР (64) и за страната (64).

По брой населени места (16), община Върбица се нарежда на трето място в областта заедно с Нови пазар и Каолиново, след община Шумен с 27 и Хитрино с 21 населени места.

Таблица 3: Баланс на територията на община Върбица (дка)

Общо	Земеделска	Горска	Населени места	Водни течения и водни площи	За добив на полезни изкопаеми	За транспорт и инфраструктура
457727	155635	263223	10691	27035	0	1143

Източник: Национален статистически институт

Графика 1: Разпределение на площта на община Върбица по видове територии

Източник: Национален статистически институт

Около 91,5% от територията на община Върбица се състои от земеделски и горски площи. Най-голям е относителният дял на горите – 263 223 дка (57,5% при средно за страната 33,5%). Около 34% от територията е заета от земеделска земя – 155 635 дка. В община Върбица няма територии за добив на полезни изкопаеми. Водните течения заемат 6% от общината, населените места и другите урбанизирани територии са 2,3%, а площите за транспорт и инфраструктура едва 0,2%.

На територията на общината е разположен яз.„Тича" с площ 19 000 дка, с височина на язовирната стена около 54,50 м., а котата на преливния ръб е 186 м. Завирения обем на язовира е 311,80 мил.м3. Водата на язовира се използва за водоснабдяване на градовете Шумен, Търговище, Преслав, както и за напоителни цели. Освен яз. „Тича" на територията на общината има още около 20 микроязовира.

Община Върбица все още не е застрашена от демографска криза, като повечето общини в България. Динамиката показва тенденция на сравнително запазване и слабо нарастване на броя на населението през последните години, в които се изпълнява ОПР 2014-2020 г. През 2016 г. в общината живеят със 130 души повече, спрямо базовата 2013 г.

Таблица 4: Население в община Върбица за периода 2013 - 2016 г.

	2013	2014	2015	2016
Всичко	***10252***	***10177***	***10432***	***10382***
Мъже	5175	5121	5265	5247
Жени	5077	5056	5167	5135
В града	3315	3301	3294	3300
В селата	6937	6876	7138	7082

Източник: Национален статистически институт

По официални статистически данни към 31.12.2016 г. населението на община Върбица е 10 382 души. От тях 51% са мъже и 49% жени. Относителният дял на градското население е 32%, а в селата живеят 68% от жителите на Върбица.

Графика 2: Динамика на населението в община Върбица 2013-2016 г.

Източник: Национален статистически институт

Таблица 5: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2013 - 2016 г.

	2013			2014			2015			2016		
	Всичко	**Мъже**	**Жени**	**Всичко**	**Мъже**	**Жени**	**Всичко**	**Мъже**	**Жени**	**Всичко**	**Мъже**	**Жени**
Общо	**10252**	**5175**	**5077**	**10177**	**5121**	**5056**	**10432**	**5265**	**5167**	**10382**	**5247**	**5135**
Под трудоспособна[1]	1855	957	898	1821	943	878	1810	922	888	1765	913	852
В трудоспособна[2]	6480	3511	2969	6374	3442	2932	6572	3565	3007	6532	3536	2996
Над трудоспособна[3]	1917	707	1210	1982	736	1246	2050	778	1272	2085	798	1287

Източник: Национален статистически институт

[1] Под трудоспособна възраст - до 15 навършени години.
[2] В трудоспособна възраст - жени от 16 до 60 години и 8 месеца и мъже от 16 до 63 години и 8 месеца.
[3] Над трудоспособна възраст - тези граници са до навършването на 60 години и 8 месеца за жените и 63 години и 8 месеца за мъжете.

През 2016 г. под трудоспособна възраст е около 17% от населението на общината. Възрастните над трудоспособна възраст са 2085 души или 20%. Около 63% е делът на хората в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

Таблица 6: Население в община Върбица по възрастови групи 2013-2016 г.

Възраст	2013	2014	2015	2016
Общо	**10252**	**10177**	**10432**	**10382**
0-9	1161	1103	1091	1057
10-19	1199	1194	1185	1140
20-29	1292	1250	1265	1233
30-39	1521	1462	1508	1506
40-49	1446	1472	1534	1556
50-59	1431	1426	1506	1474
60-69	1190	1246	1265	1326
70-79	745	745	785	795
80+	267	279	293	295

Източник: Национален статистически институт

Във възрастовата структура се забелязва, макар и слаба тенденция на застаряване на населението. Броят на лицата над 60-годишна възраст се увеличава, към 2016 г. те са 23% от населението, а три години по-рано, през 2013 г. са били 21%. В същото време броят на децата и младежите до 19 г. намалява от 23% на 21% през анализирания период.

Останалите 56% от населението са хора в активна трудова възраст между 20 и 59 години и техният брой се запазва относително постоянен.

Таблица 7: Население по населени места в община Върбица 2013-2016 г.

Населени места	2013	2014	2015	2016
с. Божурово	253	263	285	282
с. Бяла река	1177	1183	1303	1302
гр. Върбица	3315	3301	3294	3300
с. Иваново	467	456	439	430
с. Конево	253	255	254	250
с. Крайгорци	214	211	219	221
с. Кьолмен	70	70	68	68
с. Ловец	412	412	430	426
с. Маломир	484	484	474	470
с. Менгишево	457	461	461	462
с. Методиево	356	360	398	382
с. Нова Бяла река	539	502	502	511
с. Станянци	555	545	628	623
с. Сушина	309	306	304	298
с. Тушовица	819	810	807	799
с. Черноково	572	558	566	558
Община Върбица	**10252**	**10177**	**10432**	**10382**

Източник: Национален статистически институт

По данни на НСИ населението в някой населени места на община Върбица намалява, в други се увеличава, а в общинския център – гр. Върбица се запазва относително постоянен брой през последните години. Около 58% от жителите на общината са съсредоточени в град Върбица и в селата: Бяла река, Тушовица и Станянци.

Урбанистичната класификация на общината включва: 1 град, 1 голямо село – Бяла река (над 1000 жители), 4 средно големи села – Тушовица, Станянци, Чернооково и Нова Бяла река (500-1000 жители), 9 средни села – Маломир, Менгишево, Иваново, Ловец, Методиево, Сушина, Божурово, Конево и Крайгорци (200-500 жители) и 1 малко село Кьолмен (под 100 жители).

Таблица 8: Население по постоянен и настоящ адрес към 31.12.2014-2016 г.

Населени места	Постоянен адрес			Настоящ адрес		
	2014	**2015**	**2016**	**2014**	**2015**	**2016**
гр. Върбица	4292	4291	4321	3611	3622	3673
с. Божурово	571	586	590	306	342	338
с. Бяла река	1777	1794	1822	1242	1385	1409
с. Иваново	532	527	527	417	408	401
с. Конево	432	434	442	258	261	263
с. Крайгорци	353	355	357	226	233	236
с. Кьолмен	112	110	111	76	77	78
с. Ловец	605	601	595	429	452	448
с. Маломир	579	567	566	519	507	511
с. Менгишево	733	749	754	460	467	482
с. Методиево	685	674	665	390	431	421
с. Нова Бяла река	589	592	597	484	490	505
с. Станянци	958	978	978	572	666	671
с. Сушина	442	436	436	280	282	277
с. Тушовица	1093	1102	1095	806	811	818
с. Чернооково	843	853	857	573	581	583
Общо	**14596**	**14649**	**14713**	**10649**	**11015**	**11114**

Източник: http://www.grao.bg

По данни на ГД ГРАО населението на общината по постоянен адрес се увеличава, а по настоящ адрес намалява. Към 31.12.2016 г. жителите по постоянен адрес са 14 713 души, а по настоящ адрес – 11 114 души. Голямата разлика между населението по данни на НСИ и ГРАО се дължи на факта, че голяма част от хората избрали постоянен адрес в населено място на община Върбица не живеят реално в общината и имат друг настоящ адрес в страната или в чужбина.

Естественият прираст на населението в община Върбица е отрицателен, като през 2016 г. е най-висок - минус 47 души. Средногодишният брой на живородените деца в общината за периода 2010-2016 г. е 101. Средната смъртност за същия период е 129 човека годишно.

Таблица 9: Естествен прираст на населението на община Върбица 2010-2016 г.

Година	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2010	122	64	58	133	54	79	-11	10	-21
2011	114	61	53	117	68	49	-3	-7	4
2012	96	51	45	126	62	64	-30	-11	-19
2013	100	47	53	139	82	57	-39	-35	-4
2014	83	45	38	125	66	59	-42	-21	-21
2015	106	49	57	130	62	68	-24	-13	-11
2016	89	43	46	136	71	65	-47	-28	-19

Източник: Национален статистически институт

Тенденциите на ниска раждаемост и висока смъртност водят до дисбаланс в демографските показатели на общината и са причина за отрицателния естествен прираст.

Таблица 10: Заселени, изселени и механичен прираст в община Върбица 2010-2016 г.

Година	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2010	74	25	49	237	113	124	-163	-88	-75
2011	75	30	45	119	40	79	-44	-10	-34
2012	93	42	51	116	48	68	-23	-6	-17
2013	95	44	51	100	35	65	-5	9	-14
2014	150	68	82	183	101	82	-33	-33	0
2015	435	216	219	156	59	97	279	157	122
2016	168	80	88	171	70	101	-3	10	-13

Източник: Национален статистически институт

Механичният прираст като цяло е отрицателен с изключение на 2015 г., когато е + 279 души. Тенденциите на изселване от общината се запазват относително постоянни – средно по 155 души на година. Благодарение на заселените през 2015 г. 435 души, средногодишно населението на община Върбица намалява от миграция само с 8 човека за разглежданите 7 години. Общо в резултат на естествен и механичен прираст населението на Върбица е намаляло през 2016 г. с 50 души.

Таблица 11: Прогноза за населението в община Върбица (брой)

Година	2020	2030	2040	2050	2060	2070
Население	10140	9752	9253	8639	7766	7193

Източник: Национален статистически институт

Прогрозата на НСИ за перспективното развитие на демографските процеси в община Върбица, предвиждат намаляване броя на населението с около 30% през следващите 50 години до 2070 г.

Таблица 12: Брой на безработните лица и равнище на безработица в община Върбица за периода 2013 - 2016 г.

Показател	2013	2014	2015	2016
Брой регистрирани безработни лица	1434	1522	1255	1166
Жени	864	927	784	733
Мъже	570	595	471	433
Равнище на безработица (%)	**46.1**	**48.9**	**40.3**	**37.4**

Източник: Дирекция „Бюро по труда" – Велики Преслав

Равнището на безработица в община Върбица намалява, но остава със стойности значително над средните за област Шумен и за страната.

Най-висока е безработицата в община Върбица през 2014 г. – 48,9%, а най-ниска през 2016 г. 37,4%. За сравнение през 2016 г. равнището на безработица за област Шумен е 13,5%, а за страната само 8%. Средногодишният брой на регистрираните безработни лица за 2016 г. е 1166.

Налага се изводът, че безработицата се запазва висока и пазарът на труда се нуждае от стимулиране и допълнителни насърчителни мерки. Структурата на безработицата по пол е с преимущество на жените. Относителният дял на безработните жени за 2016 г. е 63% срещу 37% на безработните мъже.

Графика 3: Динамика на безработицата в община Върбица 2013-2016 г.

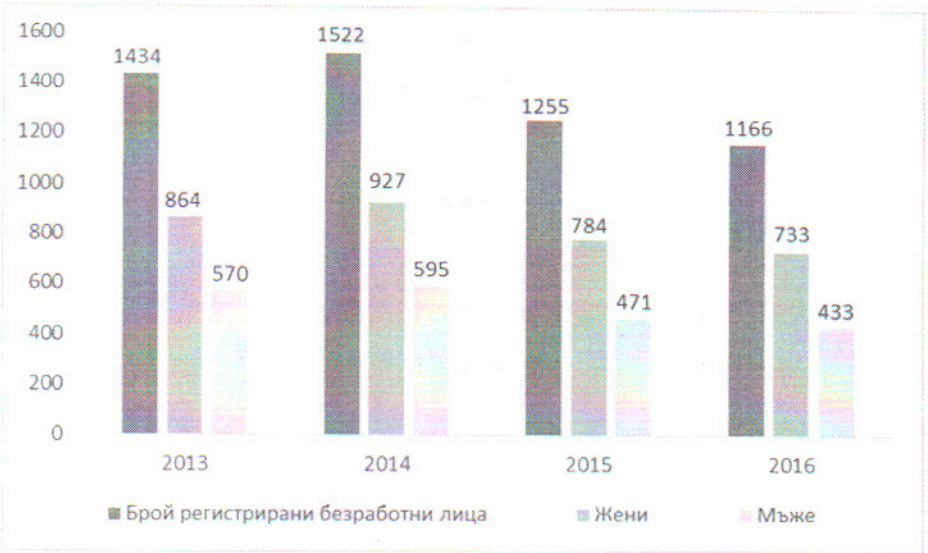

Източник: Дирекция „Бюро по труда" – Велики Преслав

Най-голям относителен дял във възрастовата структура на безработицата имат лицата над 50-годишна възраст (53% за 2016 г.). Около 39% от безработните са в активна трудова възраст между 30 и 49 години. Младежите до 29 години са само 8% от регистрираните.

Таблица 13: Безработица в община Върбица по възрастови групи за 2013-2016 г.

Възрастова група	2013	2014	2015	2016
До 19 години	24	23	11	4
От 20 до 24 години	89	79	51	31
От 25 до 29 години	119	119	83	63
От 30 до 34 години	164	158	120	102
От 35 до 39 години	143	138	109	112
От 40 до 44 години	136	144	117	105
От 45 до 49 години	150	164	137	136
От 50 до 54 години	187	190	163	151
Над 55 години	422	507	464	462
Общо	**1434**	**1522**	**1255**	**1166**

Източник: Дирекция „Бюро по труда" – Велики Преслав

За 2016 г. най-голям относителен дял в структурата на безработицата имат лицата с начално и по-ниско образование – 40% (464 души). С основно образование са 35% (403 души) от регистрираните в Бюрото по труда. Това е тревожна статистика, защото лицата с ниска степен на образование и без квалификация имат много малки шансове за реализация на пазара на труда и остават продължително безработни.

Таблица 14: Безработни лица в община Върбица по степен на образование за 2013-2016 г.

Образование	2013	2014	2015	2016
Висше образование	14	20	16	13
Средно, в т.ч. средно специално образование	311	348	284	286
Основно образование	541	537	441	403
Начално и по-ниско образование	568	617	514	464
Общо	**1434**	**1522**	**1255**	**1166**

Източник: Дирекция „Бюро по труда" – Велики Преслав

Безработните със средно образование също са 25% от регистрираните, а лицата с висше образование са едва 1% от безработните.

Таблица 15: Професионална структура на безработицата в община Върбица 2013-2016 г.

Образование	2013	2014	2015	2016
С работническа професия	231	273	221	212
Специалисти	28	36	30	25
Без специалност и професия	1175	1213	1004	931
Общо	**1434**	**1522**	**1255**	**1166**

Източник: Дирекция „Бюро по труда" – Велики Преслав

По професионален признак в структурата на безработицата преобладават лицата без специалност и квалификация – 80% (931 души) за 2016 г. Следват ги лицата с работническа професия – 18% (212 души), а специалистите са едва 2% (25 души).

Таблица 16: Продължително безработни[4] и безработни с намалена работоспособност

Продължителност	2013	2014	2015	2016
Продължително безработни	686	818	803	694
Безработни с намалена работоспособност	33	31	36	34

Източник: Дирекция „Бюро по труда" – Велики Преслав

Продължително безработни с регистрация в Бюрото по труда над 12 месеца за 2016 г. са 60% от всички безработни или общо 694 лица. Лицата с намалена работоспособност, регистрирани в бюрото по труда са 34 или около 3% от безработните за 2016 г.

За периода 2013-2016 г. в община Върбица на първичния трудов пазар са разкрити общо 726 свободни работни места. На работа през периода са устроени общо 1725 лица, от тях по програми за заетост – 756 лица. На работа по насърчителни мерки са били наети и 9 безработни младежи до 29-годишна възраст.

Структуроопределящи отрасли за местната икономика са дърводобива, дървообработката, шивашката промишленост, хранително-вкусовата промишленост, селското стопанство и търговията.

Таблица 17: Брой предприятия (без финансовите) в община Върбица за 2014 - 2015 г.

Икономически дейности	2013	2014	2015
Селско, горско и рибно стопанство	39	49	49
Преработваща промишленост	17	18	14
Строителство	-	4	5
Търговия, ремонт на автомобили е мотоциклети	102	94	93
Транспорт, складиране и пощи	5	8	8
Хотелиерство и ресторантьорство	11	15	17
Операции с недвижими имоти	3	3	6
Административни и спомагателни дейности	-	-	2
Хуманно здравеопазване и социална работа	4	6	5
Други дейности	-	5	6
Общо за общината:	**187**	**206**	**209**

Източник: Отдел „Статистически изследвания" - Шумен

[4] Продължително безработни – лица с регистрация в Бюрото на труда над 1 година.

Броят на предприятията в община Върбица постепенно се увеличава и през 2015 г. е 209. За сравнение по данни от ОПР към 2010 г. броят на предприятията в общината е 179.

Най-голям относителен дял имат фирмите, работещи в областта на търговията и ремонта на автомобили и мотоциклети – 93 броя или 44% от всички предприятия на територията на общината. В аграрния сектор работят 23% от фирмите, а в индустрията едва 7%. Сектор „Хотелиерство и ресторантьорство" се развива много успешно през последните години и в него работят 8% от предприятията в община Върбица.

За периода 2013-2015 г. броят на предприятията в аграрния сектор се е увеличил с 10, в хотелиерсвото и ресторантьорството с 6, в транспорт, складиране и пощи и операции с недвижими имоти с по 3. В същото време броят на предприятията в индустрията намалява с 3, а в търговията е ремонта на автомобили и мотоциклети намалява с 9.

Таблица 18: Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия в община Върбица за периода 2013-2015 г. (хил. лева)

Икономически дейности	Произведена продукция			Приходи от дейността			Нетни приходи от продажби			Разходи за дейността		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Селско, горско и рибно стопанство	6209	7518	6962	7939	10590	8718	5457	7751	6587	6720	9356	7677
Преработваща промишленост	838	1405	8675	868	1557	8404	825	1507	8246	819	1220	7721
Строителство	-	2633	5751	-	3063	5895	-	2490	5667	-	3000	5678
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	4420	4236	3926	15354	16198	14264	15164	16035	14003	13925	15346	13398
Транспорт, складиране и пощи	662	1524	1321	698	1577	1480	695	1573	1464	603	1335	1277
Хотелиерство и ресторантьорство	136	114	389	258	304	1090	239	242	454	246	317	1028
Операции с недвижими имоти	46	-	69	132	-	69	53	-	54	-	-	64
Хуманно здравеопазване и социална работа	210	276	302	210	276	302	208	276	302	114	128	200
Други дейности	-	8	-	-	28	-	-	9	-			
Общо за общината:	**13641**	**17909**	**27503**	**26707**	**33979**	**40363**	**23800**	**30084**	**36917**	**24277**	**30936**	**37174**

Източник: Отдел „Статистически изследвания" - Шумен

Според основните финансови показатели на местните предприятия, икономиката в община Върбица бележи ръст през последните години. Произведената продукция в предприятията нараства от 13 641 хил. лева през 2013 г. на 27 503 хил. лева през 2015 г. За периода 2013-2015 г. приходите от дейността бележат ръст от 13 656 хил., нетните приходи от продажби се увеличават с 13 117 хил. лева, а разходите за дейността с 12 897 хил. лева.

Таблица 19: Заети, наети лица и среден списъчен брой на наетите лица в нефинансовите предприятия в община Върбица за периода 2013-2015 г.

Икономически дейности	Заети лица			Наети лица			Среден списъчен брой на наетите лица		
	2013	2014	2014	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Селско, горско и рибно стопанство	125	124	133	90	84	89	210	135	147
Преработваща промишленост	55	70	176	41	55	162	41	55	162
Строителство	-	60	52	-	-	-	-	57	49
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	235	242	258	131	158	169	131	158	169
Транспорт, складиране и пощи	12	25	24	8	20	18	31	43	42
Хотелиерство и ресторантьорство	18	21	31	9	7	17	9	7	13
Операции с недвижими имоти	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Административни и спомагателни дейности	-	-	-	-	-	-	-	47	-
Образование	-	-	-	-	-	-	231	226	226
Хуманно здравеопазване и социална работа	8	9	9	4	4	4	13	13	12
Други дейности	-	5	5	-	-	-	9	8	10
Общо за общината:	**509**	**564**	**703**	**333**	**389**	**517**	**985**	**854**	**954**

Източник: Отдел „Статистически изследвания" - Шумен

В резултат на съживяването на местната икономика броят на затите и наетите лица в предприятията на община Върбица нараства значително през изследваните три години. Заетите лица нарастват със 194, а наетите със 184 през 2015 г. спрямо 2013 г. Най-съществено е увеличението на заетите и наетите лица в преработващата промишленост, където отчитаме и значително голям среден списъчен брой на наетите лица през 2015 г.

Средния списъчен брой на наетите лица се изчислява по Методика на НСИ, като се попълва форма за явяване и неявяване на работа по различни причини (отпуск, болнични и др.) и отработените човекочасове. Средният списъчен брой на наетите лица е равен на сумата от списъчния брой на наетите лица на пълно работно време и броя на наетите лица на непълно работно време, преизчислени в еквиваленти на пълна заетост, за всеки календарен ден на отчетния период (месец, тримесечие, година), разделен на календарния брой дни в този отчетен период.

Таблица 20: Разпределение на отчетените нефинансови предприятия според крайния финансов резултат от дейността им в община Върбица

Предприятия	2013	2014	2015
Предприятия с печалба	148	152	169
Предприятия със загуба	13	22	15
Предприятия с нулев резултат	26	32	25
Общо за общината:	**187**	**206**	**209**

Източник: Отдел „Статистически изследвания" - Шумен

В резултат на икономическия ръст, броят на предприятията с печалба нараства от 148 през 2013 г. на 169 през 2015 г. Предприятията на загуба и с нулев резултат се запазват почти същия брой. Печалбата на местните предприятия през 2013 г. възлиза на 2 846 хил. лева, през 2014 г. е 3 147 хил. Лева, а през 2015 г. – 2 962 хил. лева.

Таблица 21: Предприятия (без финансовите) по групи според броя на заетите в тях в община Върбица за периода 2014 – 2015 година (брой)

Предприятия	2013	2014	2015
Микро - до 9 заети	177	192	193
Малки - 10 - 49 заети	10	14	16
Общо	**187**	**206**	**209**

Източник: Отдел „Статистически изследвания" - Шумен

Преобладаваща част от предприятията в общината през 2015 г. са микро с до 9 заети лица – 92%. Следват ги малките фирми с 10 до 49 човека - 7%. В общината няма средни и големи предприятия. Броят на микропредприята през 2015 г. е 193, а на малките 16.

Таблица 22: Средна брутна годишна работна заплата в нефинансовите предприятия по икономически дейности в община Върбица за 2013-2015 г. (лева)

Икономически дейности	2013	2014	2015
Общо	**5654**	**5915**	**6183**
Селско, горско и рибно стопанство	6383	6400	6697
Преработваща промишленост	3296	3327	4844
Строителство	-	4432	5710
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	5127	5227	5060
Транспорт, складиране и пощи	5034	4823	4592
Хотелиерство и ресторантьорство	5295	4957	5011
Операции с недвижими имоти			
Административни и спомагателни дейности	-	4123	-
Образование	7711	7685	8134
Хуманно здравеопазване и социална работа	5417	5406	6221
Други дейности	3688	3634	3585

Източник: Отдел „Статистически изследвания" - Шумен

Средната брутна годишна работна заплата в община Върбица нараства с 9% през анализираните три години, но остава значително по-ниска от средните възнаграждения за областта и за страната. През 2015 г. средната работна заплата в общината достига 6183 лева, което е с 2 322 лева по-малко от средната заплата за област Шумен (8505 лева) и с 4352 лева по-малко от средната заплата за страната (10535 лева). Най-високи са възнагражденията в образованието – 8134 лева, селското стопанство – 6697 лева и здравеопазването – 6221 лева, а най-ниски остават в транспорта, индурстрията и други дейности.

За периода 2013-2015 г. в икономиката на община Върбица са вложени 1 074 хил. лева преки чуждестранни инвестиции, които също допринасят за регистрирания икономически растеж.

Селското стопанство е един от основните отрасли на общинската икономика във Върбица. Земеделието продължава да бъде един от основните източници на доходи и поминък на населението от общината, независимо от високия риск и ниската рентабилност.

Таблица 23: Баланс на земята в община Върбица по вид собственост, брой имоти и площ

Вид собственост	Имоти бр.	Площ в дка	Площ %
държавна частна	1343	187522.072	41.001
частна	10250	67054.413	14.661
на религиозни организации	14	147.055	0.032
общинска частна	2969	38464.554	8.410
на чуждестранни лица	435	3417.442	0.747
смесена	313	11723.883	2.563
на юридически лица	2713	24306.004	5.314
стопанисван от общината	203	2715.542	0.594
държавна публична	192	103780.014	22.691
общинска публична	1789	18225.656	3.985
ВСИЧКО	**20221**	**457356.635**	**100.000**

Източник: Отдел „Статистически изследвания" - Шумен

Най-голям относителен дял имат държавните земи – общо публична и частна държавна собственост са 63% от територията на общината. Частна собственост са 15%, а Общинската публична и частна собственост е около 12%.

Общият брой декари обработваема земеделска земя в община Върбица към 2017 г. е 55 596 дка. Обработваемите земи съставляват 36% от общата земеделска земя (155 635) дка по данни на НСИ. На територията на общината няма регистрирани поливни площи. Комасираните селскостопански площи са 65%

Таблица 24: Земеделски производители в община Върбица 2014-2016 г.

Показател	2014	2015	2016
Брой земеделски производители	326	330	344

Източник: ОСЗ – Върбица

Броят на регистрираните земеделски производители в общината се увеличава с 5% за разглежданите 3 години и през 2016 г. те са 344. На територията на общината работят две земеделски кооперации.

Основните отглеждани култури в община Върбица са пшеница, слънчоглед, царевица, ечемик, царевица, слънчоглед и рапица. Към 2016 г. 42% (23 100 дка) от обработваемите площи в общината са засяти с пшеница, 32% със слънчоглед, 4% с царевица и 3% с ечемик. Трайните насаждения от сливи и ябълки са съответно – 216 дка и 163 дка. Зеленчукопроизводството е все още слабо развито, поради липса на поливно земеделие. Значително намаляват площите, засяти с тютюн от 78 дка през 2013 г. на 7 дка през 2016 г.

Таблица 25: Засяти площи с основните култури, отглеждани в община Върбица (дка)

Култура	2013	2014	2015	2016
Пшеница	20450	21800	22900	23100
Ечемик	1890	3900	1620	1600
Царевица	1900	1800	3800	2400
Рапица	200	200	930	1870
Слънчоглед	14450	15700	13930	18050
Сорго	200	430	390	450
Овес	350	750	650	120
Пролетен ечемик	240	650	450	250
Тютюн	78	101	35	7
Картофи	18	16	12	13
Домати	40	48	49	30
Пипер	22	32	31	25
Сливи	216	216	216	216
Ябълки	163	163	163	163

Източник: ОСЗ - Върбица

По данни от ОСЗ – Върбица средния добив от декар пшеница в общината за периода 2013-2016 г. е около 341 кг/дка. Най-високи добиви (360 кг/дка пшеница) са достигнати през 2016 г. Средният добив от декар на засятите площи с царевица е 358 кг/дка, като най-висок е добива през 2014-2015 г. - 400 кг/дка. Добивите от ечемик са по 323 кг/дка, от рапица по 177 кг/дка, а от слънчоглед по 263 кг/дка. Значително нарастват добивите от ябълки, но от сливи за съжаление намаляват драстично.

Таблица 26: Среден добив на основните култури, отглеждани в община Върбица

Култура	Среден добив по стопански години (кг/дка)			
	2013	2014	2015	2016
Пшеница	325	340	340	360
Ечемик	340	330	350	270
Царевица	290	400	400	340
Рапица	-	200	180	150
Слънчоглед	285	305	190	270
Сорго	110	130	200	100
Овес	360	309	309	280
Пролетен ечемик	350	249	260	260
Тютюн	145	149	190	100
Картофи	800	475	617	623
Домати	1300	708	632	900
Пипер	809	559	181	720
Сливи	2086	320	310	300
Ябълки	209	120	1272	1147

Източник: ОСЗ - Върбица

Пазарът на земята в община Върбица не е много динамичен за периода 2013 – 2016 г.

Таблица 27: Развитие на пазара на земята в община Върбица 2013 – 2016 г.

Показател	2013	2014	2015	2016
Брой сделки	280	272	301	263

Източник: ОСЗ - Върбица

Най-много разпоредителни сделки със земеделски земи са извършени през 2015 г. – 301 броя, а най-малко през 2016 г. – 263 броя.

Горските територии в община Върбица се стопанисват от ТП „Държавно горско стопанство Върбица" към РДГ – Шумен, „Североизточно държавно предприятие" на Министерство на земеделието и храните.

Фиг. 2: Карта на РДГ – Шумен

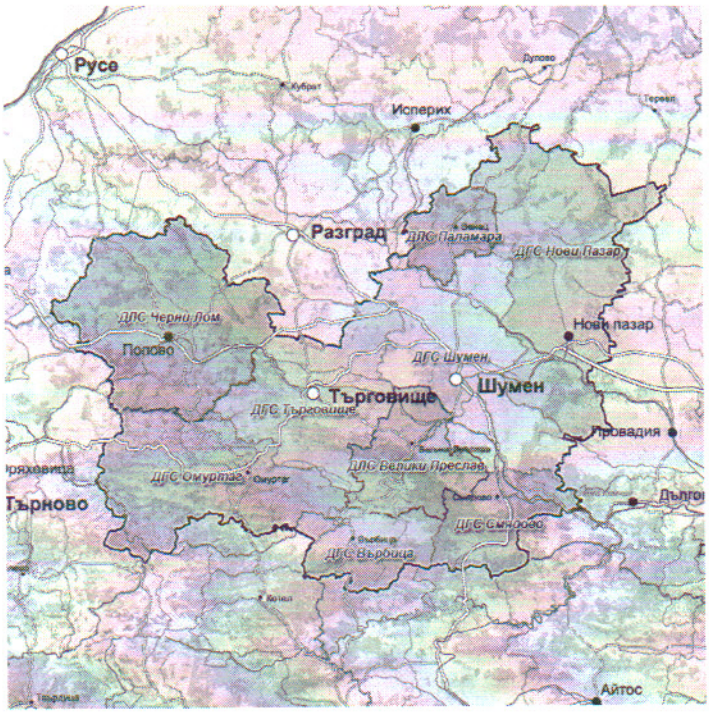

Горите заемат 58% от територията на община Върбица.

Разпределение на площа на ТП "ДГС Върбица" по видове собственост (ха):

- Държавна собственост – 18 724,7 ха.
- Частна собственост – 246,4 ха.
- Общинска собственост – 155,1ха.
- Други юридически лица – 24,1 ха.
- На обществени организации – 10,7 ха.

Общата площ на горската територия възлиза на 19 161 ха., като разпределението е следното:

- Залесена площ – 18 775,3 ха.
- Незалесена дървопроизводствена площ – 7,4 ха.
- Недървопроизводствена площ - 378,3 ха.

Предвиденото ежегодно ползване на дървесина по ГСП е – 57 920 м3 стояща маса и 48 019 м3 лежаща маса. Според Годишният план за ползване на дървесина през 2017 г. тези стойности са завишени и са съответно: 70 270 м3 стояща маса и 60 632 м3 лежаща маса. Около 71% от предвиденото годишно ползване на лежаща маса е дърва.

В района на общината средногодишно се добиват около 30 тона билки и гъби от горския фонд на горското стопанство, които донасят на голяма част от населението основния им доход.

Туризмът се развива все по-успешно в община Върбица през последните години и започва да заема устойчив дял в местната икономика.

Таблица 28: Дейност в местата за настаняване в община Върбица 2013-2016 г.

Община	Места за настаняване	Легла	Легладе-нонощия	Брой стаи	Реализирани нощувки общо от Българи и чужденци
2013	5	120	36002	52	3757
2014	6	136	36498	62	4245
2015	6	134	36638	56	8977
2016	5	126	31159	52	3740

Източник: Отдел „Статистически изследвания" – Шумен

По официални Статистически данни категоризираните места за настанявне в общината към 2016 г. са 5 със 126 легла и 52 стаи. Реализираните нощувки в тях през 2015 г. достигат 8 977, но през 2016 г. намаляват на 3 740. В общината функционират и други места за настаняване и подслон, които са с по-малко легла и не подлежат на задължителна категоризация.

През учебната 2016/2017 г. в община Върбица функционират 5 училища – СОУ „В. П. Хилендарски" – гр. Върбица; ОУ „Христо Ботев" – с.Тушовица; ОУ „Св„св. Кирил и Методий" – с. Бяла река; ОУ „Васил Левски" – с. Иваново и ОУ „Гео Милев" – с. Чернооково. През 2016 г. е закрито ОУ „Христо Ботев" в с. Ловец. Причината е намаляващия брой ученици. Броят на учениците в общината намалява с 18% през 2017 спрямо 2013 г. от 1080 на 888 ученика. Броят на паралелките също намалява от 43 на 36. Броят на преподавателите обаче се е увеличил с 6 от 85 на 91. (Таблица 29)

Таблица 29: Училища и учащи в община Върбица за периода 2013-2017 г. (брой)

Учебна година	Общообразователни училища	Преподаватели	Паралелки	Учащи											
				Общо			I - IV клас			V - VIII клас			IX - XII клас		
				Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2013/2014	6	85	43	1080	552	528	448	239	209	425	219	206	207	94	113
2014/2015	6	84	43	1056	547	509	436	243	193	424	208	216	196	96	100
2015/2016	6	81	37	928	498	430	397	222	175	381	205	176	150	71	79
2016/2017	5	91	36	888	475	413	392	215	177	356	193	163	140	67	73

Източник: Национален статистически институт

Във Върбица към 2017 г. има 12 действащи детски градини: ЦДГ„Славейче“ – гр.Върбица, ЦДГ„Червената шапчица“ - Менгишево, ЦДГ„Слънце“ - Станянци, ЦДГ„Мир“ - Маломир, ЦДГ„Детски свят“ - Иваново, ЦДГ„Снежанка“ -ушина, ЦДГ„Младост“ - Чернооково, ЦДГ„Миша“ - Конево, ЦДГ„Щурче“ - Тушовица, ЦДГ„Детелина“ - Ловец, ЦДГ„Кокиче“ - Бяла река и ЦДГ„Щастливо детство“ – Нова Бяла река.

Таблица 30: Детски градини и деца в детските градини на община Върбица 2013-2017 г. (брой)

Учебна година	Детски градини	Педагогически персонал	Деца Общо	Момчета	Момичета
2013/2014	12	43	396	216	180
2014/2015	12	41	380	201	179
2015/2016	12	41	339	167	172
2016/2017	12	39	324	166	158

Източник: Национален статистически институт

Броят на децата в детските градини е намалял със 72 или с 8% през последните четири учебни години от 396 към 2013 г. на 324 към 2017 г.. Персоналът в детските заведения също намалява от 43 през 2013 на 39 през 2017 г.

Капацитетът на детските градини е достатъчен, за да обхване всички деца от 3 до 7 годишна възраст на територията на община Върбица. С всяка изминала година броя на обхванатите деца в детските заведения намалява, това крие риск от закриване на детски градини до края на програмния период 2020 г.. Причините са ниска раждаемост и миграция на населението.

ИЗВОДИ:

1. Община Върбица е на второ място по територия и на пето място по население сред десетте общини в област Шумен. Селищната система включва административния център град Върбица и 15 села. Територията на общината е 457,72 кв. км., от които най-голям относителен дял заемат горите – 263 223 дка (57,5%) и земеделските земи - 155 635 дка дка или 34%.

2. По данни на НСИ към 31.12.2016 г. населението на общината е 10 382 души. Динамиката показва тенденция на слабо нарастване на броя на населението. През 2016 г. в общината живеят със 130 души повече, спрямо базовата 2013 г. Естественият и механичният прираст на населението са отрицателни. Средната гъстота на населението в община Върбица (23 души на кв. км.) е по-ниска от средната гъстота за област Шумен (51), за СИР и за страната (64).

3. Равнището на безработица в община Върбица намалява през 2016 г. до 37,4%, но остава със стойности значително над средното равнище за област Шумен (13,5%) и за страната (8%).

4. Броят на предприятията в община Върбица постепенно се увеличава и през 2015 г. е 209. Най-голям относителен дял имат фирмите, работещи в областта на търговията - 44%, в аграрния сектор работят 23%, в „Хотелиерство и ресторантьорство" – 8%, а в индустрията едва 7%. Предприятията са предимно микро с до 9 заети лица – 92%.

5. Според основните финансови показатели на местните предприятия, икономиката в община Върбица бележи ръст през последните години. Произведената продукция нараства от 13 641 хил. лева през 2013 г. на 27 503 хил. лева през 2015 г., приходите от дейността бележат ръст от 13 656 хил., а нетните приходи от продажби се увеличават с 13 117 хил. лева.

6. Средната брутна годишна работна заплата в община Върбица нараства с 9% и през 2015 г достига 6183 лева, което е с 2322 лева по-малко от средната заплата за област Шумен (8505 лева) и с 4352 лева по-малко от средната годишна работна заплата за страната (10535 лева).

7. Броят на регистрираните земеделски производители се увеличава с 5% и през 2016 г. те са 344. Обработваемата земеделска земя в община Върбица към 2017 г. е 55 596 дка. Средните добиви от декар на основните отглеждани култури се увеличават.

8. Към 2016 г. в община Върбица функционират 5 училища и 12 детски градини. Броят на учениците в училищата намалява с 18%, но на децата в детските градини с 8% през учебната 2016/2017 спрямо 2012/2013 година.

II. ОЦЕНКА НА ПЪРВОНАЧАЛНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Целта на Междинната оценка за изпълнение на Общинския план за развитие на община Върбица за програмен период 2014-2020 г. е да обобщи първоначалните резултати и напредъка за първите три години от прилагането на стратегическия документ, довели до промяна в средата и условията на живот на местната общност.

В стратегическата част на Общинския план за развитие на община Върбица 2014-2020 г. са включени: визия, 1 главна цел, 3 стратегически цели, 4 приоритета, 13 специфични цели и 42 мерки.

Визията отразява желанието за достигане на определено ниво на развитие на община Върбица. Тя е консолидирана, обобщена представа/желание на една общност за стандарта на живот и качествата на средата, която изгражда, поддържа и обитава.

Визията за развитие на община Върбица, отразена в ОПР 2014-2020 г. е:

„Община Върбица - привлекателен за живот и работа екологично чист район с икономически растеж и заетост, развити селско, горско стопанство и туризъм, основани на ефективно използване на ресурсите, осигуряваща качествено образование, здравни и социални услуги на своите граждани."

Дългосрочната политика на Община Върбица, очертана във визията играе ключова роля за постигането на устойчивото и балансирано местно развитие в различни аспекти – икономически, екологичен и социален. Във визията на ОПР е заложена прогнозата, че ще бъде оползотворен и развит специфичният потенциал на общината, ще бъде повишена степента на икономическо развитие и ще бъдат подобрени условията за живот.

Главната цел за развитието на община Върбица до 2020 г. е формулирана така:

Устойчиво местно развитие, подобряване на техническата инфраструктура, преодоляване на демографската криза и бедността, основани на потенциала и ресурсите на общината за постигане на общ икономически напредък и подобрено качество на живот с високи равнища на заетост.

Устойчивото развитие на района е свързано най-вече с преодоляване на безработицата и бедността, чрез насърчаване на инвестициите, предприемачеството и оползотворяване на местния потенциал и ресурси. Стратегическите цели и приоритети на ОПР на община Върбица за периода 2014-2020 г. като цяло са съгласувани и уместни по отношение на плановите и стратегически документи от по-високо ниво.

Трите стратегически цели за развитие на Върбица до 2020 г. са:

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: Развитие на местната икономика, чрез ефективно използване на ресурсите и привличане на инвестиции в селското, горското стопанство, туризма и съпътстващи дейности и услуги за намаляване на безработицата и повишаване на доходите.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: Балансирано териториално развитие, чрез комплексно подобряване състоянието на техническата и социална инфраструктура и жизнената среда, съхраняване и опазване на природното богатство и културно-историческо наследство.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: Повишаване и развитие на човешките ресурси, подобряване качеството и стандарта на живот, насърчаване на образованието и социалното включване.

Първата стратегическа цел е насочена към развитие на местната икономика и усвояване на местния човешки, природен и ресурсен потенциал за привличане на инвестиции, с цел намаляване на безработицата и повишаване на доходите.

Втората стратегическа цел предвижда балансирано териториално развитие, чрез подобряване на инфраструктурите и жизнената среда, опазване на природата и културно-историческото наследство.

Третата стратегическа цел касае развитието на човешките ресурси, насърчаване на образованието и социланото включване за подобряване качеството на живот.

Приоритетите в ОПР ще се използват за базови при оценката на първоначалните резултати от изпълнението на документа за периода 2014-2016 г.

Приоритет 1: Икономическо съживяване и развитие на района, насърчаване на предприемачеството и инвестициите с приоритети селско, горско стопанство и туризъм.

Приоритет 2: Подобряване и възстановяване на техническата инфраструктура и опазване на околната среда

Приоритет 3: Подобряване качеството на живот, повишаване на заетостта, доходите и задържане на младите хора в района.

Приоритет 4: Подобряване на качеството и достъпа до административни, здравни, образователни, социални и културни услуги.

Първият и най-важен приоритет е насочен икономическото съживяване и развитие на района, насърчаване на предприемачеството и инвестициите с приоритети селско, горско стопанство и туризъм за цялостно подобряване на жизнения стандарт на населението.

Вторият приоритет предвижда възстановяването и поддръжката на техническата инфраструктура, опазването на околната среда и природното богатство.

Третият приоритет касае подобряване качеството на живот, преодоляване на проблема с безработицата, повишаване на доходите и задържане на младите хора в района.

Четвъртият приоритет на ОПР на община Върбица 2014-2020 г. е насочен към подобряване качеството и достъпа до услуги във всички сфери на обществения живот.

В своята съвкупност така формулираните стратегически цели и приоритети и тяхната успешна реализация ще допринесат за изпълнение на визията и постигане целите на регионално, национално и европейско ниво.

Заложените в ОПР на община Върбица **13 специфични цели** детайлизират изпълнението на приоритетите, стратегическите цели, главната цел и визията:

Към Приоритет 1:

Специфична цел 1.1: Насърчаване на предприемачеството и инвестициите

Специфична цел 1.2: Развитие на селското и горското стопанство

Специфична цел 1.3: Насърчаване развитието на интегриран туризъм, чрез опазване, популяризиране и развитие на културното наследство и природното богатство

Към Приоритет 2:

Специфична цел 2.1: Доизграждане и модернизиране на техническата инфраструктура и подобряване качествата на средата

Специфична цел 2.2: Опазване на околната среда и пълноценно използване на природните ресурси

Към Приоритет 3:

Специфична цел 3.1: Подобряване достъпа до заетост и създаване на нови работни места

Специфична цел 3.2: Повишаване качеството на човешките ресурси и постигане на съответствие с изискванията на пазара на труда

Специфична цел 3.3: Насърчаване на трудовата активност и социалното включване на групи в неравностойно положение

Към Приоритет 4:

Специфична цел 4.1: Подобряване на административните услуги и повишаване на институционалния капацитет

Специфична цел 4.2: Осигуряване на качествено образование

Специфична цел 4.3: Повишаване достъпа до устойчиви и качествени здравни услуги

Специфична цел 4.4: Разширяване обхвата и вида на социалните услуги

Специфична цел 4.5: Развитие на културата, спорта и младежките дейности

В ОПР са заложени **42 мерки**, на етапа на настоящата междинна оценка те остават релевантни и адекватни на съществуващата социално-икономическа ситуация в Върбица, на приоритетите и целите за развитие и финансовите възможности на Общината.

Стратегията за реализация на ОПР обхваща и проследява взаимовръзката между формулираната визия за развитие, определените приоритети за действие и техните специфични цели, които трябва да бъдат постигнати посредством изпълнението на конкретни проекти и предвидените в проектите дейности.

За плановия период 2014-2020 г. в Индикативната финансова таблица на община Върбица за четирите основни приоритета на ОПР са заложени 87 проекта и дейности на обща стойност 294 549 000 лева.

Реалните резултати на етапа на междинна оценка за изпълнението на ОПР за първите три години на неговото действие са представени в следващата таблица:

Таблица 31: Справка за проектите в община Върбица през периода 2014-2016 г.

№ по ред	Приоритет, Специфична цел, Мярка, Проект/Дейност	Обща стойност лева	Период на изпълнение	Източник на средства – програма, фонд, бюджет	Резултати
	ПРИОРИТЕТ 1 **Икономическо съживяване и развитие на района, насърчаване на предприемачеството и инвестициите с приоритети селско, горско стопанство и туризъм**	**579405**			
	Специфична цел 1.1. Насърчаване на предприемачествотои инвестициите				
	Мярка 1.1.1. Стимулиране на местното предприемачество				
	Мярка 1.1.2. Създаване на публично-частни партньорства и инициативи за икономическо развитие				
	Мярка 1.1.3. Стимулиране на сътрудничеството и партньорството				